

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
Факультет педагогічної освіти та соціальної роботи
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

СИЛАБУС
Вибіркової дисципліни

МЕТОДИЧНЕ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОРЕКЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Підготовки другого (магістерського) рівня вищої освіти
Спеціальність 016 Спеціальна освіта
Спеціалізація 016.02 Олігофренопедагогіка
Освітньо-професійна програма Корекційна психопедагогіка
(Олігофренопедагогіка)

Силабус вибіркової навчальної дисципліни підготовки другого (магістерського) рівня вищої освіти, галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, спеціальності 016 Спеціальна освіта, спеціалізації 016.02 Олігофренопедагогіка за освітньо-професійною програмою Корекційна психопедагогіка (олігофренопедагогіка)

Розробник: Сергєєва Валентина Федорівна, доцент, кандидат педагогічних наук

Силабус вибіркової навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри спеціальної та інклюзивної освіти, протокол № 1 від 30 серпня 2021р

Завідувач кафедри: Кузава І.Б

I. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Денна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	Галузь знань 01, Освіта/педагогіка спеціальність 016 Спеціальна освіта, (016.02 олігофренопедагогіка) освітньо-професійна програма Корекційна психопедагогіка (олігофренопедагогіка) Магістр	Вибіркова
Кількість годин 120 Кредитів 4		Рік навчання 1
		Семестр 1-й
ІНДЗ: -		Лекції 20 год.
		Практичні 20 год. Лабораторні - Індивідуальні -
		Самостійна робота 72 год.
		Консультації 8 год.
		Форма контролю: залік
Мова навчання - українська		

Заочна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	Галузь знань 01, Освіта/педагогіка спеціальність 016 Спеціальна освіта, (016.02 олігофренопедагогіка) освітньо-професійна програма Корекційна психопедагогіка (олігофренопедагогіка) Магістр	Вибіркова
Кількість годин 120 Кредитів 4		Рік навчання 1
		Семестр 1-й
ІНДЗ: -		Лекції 6 год.
		Практичні 4 год. Лабораторні - Індивідуальні -
		Самостійна робота 96 год.
		Консультації 14 год.
		Форма контролю: залік
Мова навчання - українська		

II. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА

Сергеева Валентина Федорівна,

Вчене звання - кандидат педагогічних наук,

Науковий ступінь - доцент,

Посада: доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти

Контактна інформація: (0501087179, valentina.sergeeva@live.com

Дні занять – <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi>

III. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

1. Анотація курсу.

Програма вивчення навчальної дисципліни "Методичне забезпечення корекційної освіти" складена відповідно до освітньо-професійної програми Корекційна психопедагогіка (олігофренопедагогіка) підготовки магістрів галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 016 Спеціальна освіта.

2. Міждисциплінарні зв'язки:

вивчення навчальної дисципліни "Методичне забезпечення корекційної освіти" тісно пов'язано з такими дисциплінами: блоком "Сучасні технології викладання у ЗВО методик навчання спеціальної освіти", "Сучасні нормативні засади корекційної освіти", "Корекційно-реабілітаційний практикум", "Інноваційна діяльність організатора спеціальної освіти", "Організація педагогічного процесу у корекційній освіті", "Організація та управління корекційно-реабілітаційною діяльністю".

3. Предметом вивчення навчальної дисципліни є методичне забезпечення навчально-виховного процесу у закладах освіти для дітей з психічними та (або) фізичними порушеннями.

Метою викладання навчальної дисципліни є формування професійно компетентного фахівця зі спеціальної освіти шляхом оволодіння ним дидактичними та методичними основами організації освітнього процесу у спеціальних закладах дошкільної освіти, спеціальних загальноосвітніх навчальних закладах та закладах з інклюзивною формою навчання для забезпечення розвитку та соціалізації осіб (дітей) з психічними та (або) фізичними порушеннями.

Основними завданнями вивчення дисципліни є такі:

- опанувати специфіку взаємодії педагога та дітей з психічними та (або) фізичними порушеннями;
- сформуванню систему теоретичних знань і практичних навичок, необхідних вчителю-дефектологу для ефективної організації освітнього процесу у закладах дошкільної освіти та загальноосвітніх навчальних закладах (в спеціальних закладах дошкільної освіти, спеціальних загальноосвітніх навчальних закладах та закладах з інклюзивною формою навчання);
- сформуванню знання та уміння застосування на практиці положення нормативно-правових документів в галузі корекційної освіти;
- з'ясувати труднощі засвоєння відповідних знань, умінь та навичок дітьми з психічними та (або) фізичними порушеннями; визначити основні корекційні прийоми та засоби щодо їх подолання;
- сформуванню уміння застосовувати адекватні завданням зміст, форми, методи, засоби та прийоми роботи відповідно до віку, пізнавальних можливостей, етіології та патогенезу дітей;
- сформуванню уміння аналізувати, прогнозувати, коригувати навчальний та виховний процес відповідно до сучасних підходів щодо організації корекційної освіти;
- сформуванню уміння методично правильно й доцільно організовувати освітній процес у закладах спеціальної та інклюзивної освіти, здійснюючи при цьому корекційно-розвивальний вплив на дітей з особливими освітніми потребами;

- опанувати особливості діагностичної, інформаційно-пояснювальної, комунікативної, оцінювальної роботи.

4. Результати навчання (компетентності).

Професійна компетентність фахівця з спеціальної освіти – це відносно стала структура професійної самосвідомості й інтегральна характеристика діяльності фахівця, яка полягає у володінні ним достатнім обсягом фахових знань, умінь та навичок, професійно значущими особистісними якостями і вміннями, що забезпечують успішне виконання професійних функцій у соціально визнаній і зафіксованій суспільством сфері спеціальної освіти.

Результатами вивчення дисципліни мають стати такі сформовані в здобувачів вищої освіти професійні компетентності:

загальні, що мають універсальний характер, не прив'язаний до предметної діяльності:

ЗК-4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК-7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК-8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

Спеціальні або *фахові*, які визначають профіль освітньої програми та кваліфікацію випускника:

СК-6. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності, приймати рішення та продовжувати навчання та/або підвищення професійної кваліфікації відповідно до наявних потреб і запитів.

СК-7. Здатність до організації освітнього процесу у спеціальних закладах дошкільної і загальної середньої освіти з використанням сучасних засобів, методів, прийомів, технологій.

Результати навчання (РН):

РН 7. Робити фаховий внесок до професійних знань і практики та оцінювання результатів діяльності команди у сфері психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому середовищі, мотивувати учасників команди супроводу до досягнення спільних цілей.

РН 10. Відшуковувати необхідні дані в науковій літературі, базах даних та інших джерелах, аналізувати та оцінювати ці дані.

РН 11. Здійснювати управління складною діяльністю у сфері спеціальної та інклюзивної освіти та у ширших контекстах, розробляти плани і заходи з їх реалізації, забезпечувати якість освіти, оцінювати ефективність і результативність діяльності.

5. Структура навчальної дисципліни.

Навчальна програма курсу розрахована на 120 годин упродовж 1 семестру для *денної форми навчання*. Із них: лекцій – 20 годин, практичних занять – 20 годин, самостійної роботи – 72 години, консультацій – 8 годин. 120 годин упродовж 1 семестру для *заочної форми навчання*. Із них: лекцій – 6 годин, практичних занять – 4 години, самостійної роботи – 96 годин, консультацій – 14 годин.

Видом контролю є *залік* у першому семестрі. На вивчення дисципліни за вимогами кредитно-модульної системи відводиться 4 кредити ECTS.

Силабус навчальної дисципліни складається з *двох модулів*.

У межах *першого модуля* передбачено *три змістові модулі*.

Змістовий модуль 1. Науково-теоретичні засади організації освітньо-корекційної роботи з дітьми, що мають особливості психофізичного розвитку, в умовах спеціальної та інклюзивної освіти.

Змістовий модуль 2. Організація та методичне забезпечення процесу навчання й виховання осіб (дітей) з особливими освітніми потребами в спеціальних закладах та навчально-реабілітаційних центрах.

Змістовий модуль 3. Навчальне й методичне забезпечення корекційно-педагогічного процесу в умовах інклюзивної освіти дітей.

Другий модуль передбачає здійснення контролю з кожного змістового модуля з метою з'ясування рівня засвоєння студентами змісту конкретного модуля.

Денна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.	*Форма контролю - контрольна робота Бали
Змістовий модуль 1. Науково-теоретичні засади організації освітньо-корекційної роботи з дітьми, що мають особливості психофізичного розвитку, в умовах спеціальної та інклюзивної освіти						
<i>Тема 1.</i> Історичний аспект організації навчання дітей з особливими освітніми потребами. Становлення спеціальних методик навчання	8	1	1	6		2
<i>Тема 2.</i> Соціально-біологічні передумови формування особистості з порушеннями психофізичного розвитку	8	1	1	6		2
<i>Тема 3.</i> Координована комплексна система освіти дітей з особливостями психофізичного розвитку	11	2	2	6	1	4
Разом за модулем 1	27	4	4	18	1	8
Змістовий модуль 2. Організація та методичне забезпечення процесу навчання й виховання осіб (дітей) з особливими освітніми потребами в спеціальних закладах та навчально-реабілітаційних центрах						
<i>Тема 4.</i> Основні засади та методичне забезпечення діяльності спеціальних закладів усіх видів незалежно від форми власності	11	2	2	6	1	4
<i>Тема 5.</i> Організаційно-методичні засади діяльності навчально-реабілітаційного центру	11	2	2	6	1	4
<i>Тема 6.</i> Забезпечення освітнього процесу в спеціальних закладах освіти навчальною, методичною літературою, дидактичними і наочними матеріалами	11	2	2	6	1	4
<i>Тема 7.</i> Основна документація у спеціальних навчальних закладах. Навчальні плани	11	2	2	6	1	4

щодо освіти дітей з особливостями психофізичного розвитку (дошкільна освіта, початкова школа, середня освіта)						
Разом за модулем 2	44	8	8	24	4	16
Змістовий модуль 3. Навчальне й методичне забезпечення корекційно-педагогічного процесу в умовах інклюзивної освіти дітей						
<i>Тема 8. Створення інклюзивного середовища в закладах освіти</i>	8	1	1	6		2
<i>Тема 9. Спеціальні методики навчання дітей з різними порушенням інтелектуального та (або) фізичного розвитку в умовах інклюзії</i>	9	1	1	6	1	2
<i>Тема 10. Спеціальні засоби освіти, корекції психофізичного розвитку та реабілітації осіб з особливими освітніми потребами, які навчаються в інклюзивних та спеціальних класах (групах) закладів освіти</i>	11	2	2	6	1	4
<i>Тема 11. Документація у закладах освіти з інклюзивними формами навчання (виховання) дітей.</i>	10	2	2	6		4
<i>Тема 12. Планування та організація освітньої та корекційної роботи з дітьми з особливостями психофізичного розвитку в інклюзивних закладах</i>	11	2	2	6	1	4
Разом за модулем 3	49	8	8	30	3	16
Види підсумкових робіт (за потреби, на розсуд викладача, кафедри)						Бал
Модульна контрольна робота						60
ІНДЗ						-
Всього годин за курс / Балів	120	20	20	72	8	100

*Форма контролю: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач / кейсів, ІНДЗ / ІРС – індивідуальне завдання / індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, МКР / КР – модульна контрольна робота / контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

Заочна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.	*Форма контролю - контрольн
--------------------------------------	---------------	-------------	---------------	------------------	--------------	------------------------------------

						а робота Бали
Змістовий модуль 1. Науково-теоретичні засади організації освітньо-корекційної роботи з дітьми, що мають особливості психофізичного розвитку, в умовах спеціальної та інклюзивної освіти						
<i>Тема 1.</i> Історичний аспект організації навчання дітей з особливими освітніми потребами. Становлення спеціальних методик навчання	9	-	-	8	1	-
<i>Тема 2.</i> Соціально-біологічні передумови формування особистості з порушеннями психофізичного розвитку	9	-	-	8	1	-
<i>Тема 3.</i> Координована комплексна система освіти дітей з особливостями психофізичного розвитку	10	-	1	8	1	10
Разом за модулем 1	28	-	1	24	3	10
Змістовий модуль 2. Організація та методичне забезпечення процесу навчання й виховання осіб (дітей) з особливими освітніми потребами в спеціальних закладах та навчально-реабілітаційних центрах						
<i>Тема 4.</i> Основні засади та методичне забезпечення діяльності спеціальних закладів усіх видів незалежно від форми власності	12	2	-	8	2	-
<i>Тема 5.</i> Організаційно-методичні засади діяльності навчально-реабілітаційного центру	12	2	1	8	1	10
<i>Тема 6.</i> Забезпечення освітнього процесу в спеціальних закладах освіти навчальною, методичною літературою, дидактичними і наочними матеріалами	9	-	-	8	1	-
<i>Тема 7.</i> Основна документація у спеціальних навчальних закладах. Навчальні плани щодо освіти дітей з особливостями психофізичного розвитку (дошкільна освіта, початкова школа, середня освіта)	11	-	1	8	2	10
Разом за модулем 2	44	4	2	32	6	20
Змістовий модуль 3. Навчальне й методичне забезпечення корекційно-педагогічного процесу в умовах інклюзивної освіти дітей						

<i>Тема 8. Створення інклюзивного середовища в закладах освіти</i>	11	2	-	8	1	-
<i>Тема 9. Спеціальні методики навчання дітей з різними порушенням інтелектуального та (або) фізичного розвитку в умовах інклюзії</i>	9	-	-	8	1	-
<i>Тема 10. Спеціальні засоби освіти, корекції психофізичного розвитку та реабілітації осіб з особливими освітніми потребами, які навчаються в інклюзивних та спеціальних класах (групах) закладів освіти</i>	9	-	-	8	1	-
<i>Тема 11. Документація у закладах освіти з інклюзивними формами навчання (виховання) дітей.</i>	10	-	1	8	1	10
<i>Тема 12. Планування та організація освітньої та корекційної роботи з дітьми з особливостями психофізичного розвитку в інклюзивних закладах</i>	9	-	-	8	1	-
Разом за модулем 3	48	2	1	40	5	10
Види підсумкових робіт (за потреби, на розсуд викладача, кафедри)						Бал
Модульна контрольна робота						60
ІНДЗ						10
Всього годин за курс / Балів	120	6	4	96	14	100

*Форма контролю: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач / кейсів, ІНДЗ / ІРС – індивідуальне завдання / індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, МКР / КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

6. Завдання для самостійного опрацювання.

Самостійна робота базується на самостійній пізнавальній діяльності студентів, стимулює проблемний, дискусійний характер навчання, підвищує творчу активність студентів у процесі оволодіння професійними й загальноосвітніми знаннями. Головна мета самостійної пізнавальної діяльності студентів – навчитися індивідуально здобувати, оновлювати, поповнювати знання, плідно використовувати їх під час навчання та в подальшій професійній діяльності. Самостійна робота студентів базується на принципах розвиваючого навчання, відбувається без безпосередньої участі викладача, але під його керівництвом. У процесі самостійної роботи реалізується основна функція навчального процесу – одержання студентом максимального обсягу знань, їх закріплення і перетворення у стійкі вміння і навички. Завдяки самостійній роботі студенти набувають також здатність: більш чітко й усвідомлено проявляти мотивацію й цілеспрямованість у набутті знань; виховувати в собі самоорганізованість, самоконтроль та інші особистісні якості; заповнювати "інформаційний вакуум" необхідними науковими знаннями; позбутися так званого "явища вторинної неграмотності", зокрема, невміння осмислено читати, аналізувати

отриману інформацію, робити власні висновки; формувати мовну компетентність; набувати навичок самостійної роботи для майбутньої професійної діяльності: брати на себе відповідальність, самостійно вирішувати проблеми, знаходити конструктивні рішення, виходити з кризових ситуацій.

Під час вивчення навчальної дисципліни "Методичне забезпечення корекційної освіти" студентам пропонується самостійна робота з навчальною, науковою, науковопопулярною та довідковою літературою; підготовка творчих відповідей на запитання; опрацювання проблемних питань; підготовка доповідей, конспектів, тематичних розвідок тощо.

Питання для самостійного опрацювання:

Змістовий модуль 1. Науково-теоретичні засади організації освітньо-корекційної роботи з дітьми, що мають особливості психофізичного розвитку, в умовах спеціальної та інклюзивної освіти (18 год./24 год.)

1. Історичний аспект організації навчання дітей з особливими освітніми потребами.
2. Зв'язок спеціальної педагогіки та спеціальних методик з іншими суспільними галузями та науками.
3. Нормативно-правові документи щодо організації навчального процесу.
4. Аналіз українського законодавства щодо забезпечення рівного доступу до якісної освіти.
5. Загальна характеристика освітньо-корекційної роботи з дітьми, що мають порушення психічного та (або) фізичного розвитку.
6. Специфіка завдань діяльності спеціальних закладів освіти.
7. Система надання освітніх послуг дітям з особливими освітніми потребами.
8. Соціально-біологічні передумови формування особистості з порушеннями психофізичного розвитку.
9. Конкретно-історичний характер розвитку та формування особистості дитини з особливими освітніми потребами.
10. Врахування компенсаторних функцій організму в освітньо-корекційній роботі з дітьми, що мають порушення психофізичного розвитку.
11. Роль соціальних факторів компенсації у формуванні особистості дитини з особливими освітніми потребами.
12. Комплексний підхід до освітньо-корекційної роботи у спеціальних та інклюзивних закладах освіти.
13. Важливість знань типологічних особливостей дітей з психофізичними порушеннями в ефективній організації освітньо-корекційної роботи.
14. Роль спеціального освітнього середовища у навчанні, вихованні й розвитку дитини з психофізичними порушеннями.
15. Загальна характеристика науково-обґрунтованих організаційно-методичних форм діяльності у спеціальних та інклюзивних закладах освіти.
16. Макро- і мікропростір координованої комплексної допомоги дітям з психофізичними порушеннями.
17. Мікропростір як структура, що забезпечує комплексний підхід та умови для індивідуальної медико-психолого-педагогічної допомоги у закладі освіти.
18. Інноваційні підходи до навчання, виховання та соціалізації дітей з особливими освітніми потребами.

Змістовий модуль 2. Організація та методичне забезпечення процесу навчання й виховання осіб (дітей) з особливими освітніми потребами в спеціальних закладах та навчально-реабілітаційних центрах (24 год./32 год.)

19. Основні засади діяльності спеціальних закладів освіти для дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами.
20. Типи спеціальних закладів дошкільної освіти в Україні.

21. Організація освітнього процесу. Освітня програма спеціального закладу дошкільної освіти.
22. Основні засади діяльності спеціальних шкіл усіх видів незалежно від форми власності.
23. Види та структура спеціальних шкіл.
24. Організація діяльності спеціальної школи.
25. Організація освітнього процесу. Освітня програма спеціальної школи.
26. Індивідуальний навчальний план.
27. Психолого-педагогічний консилиум.
28. Критерії, правила і процедура оцінювання учнів (вихованців).
29. Корекційно-розвиткова складова навчального плану.
30. Матеріально-технічна база та фінансово-господарська діяльність.
31. Відділення корекційно-розвиткової роботи (наявність обладнаних приміщень).
32. Облаштування спортивного майданчика.
33. Спеціальні приміщення для дітей з різними назологіями.
34. Кабінет інформаційних ресурсів та його спеціальне обладнання.
35. Особливості обладнання бібліотеки і читального залу.
36. Майданчик для проведення занять з орієнтування у просторі.
37. Робоче місце учня (вихованця) спеціальної школи.
38. Кабінети дитячого психіатра (невролога), ортопеда.
39. Кабінети лікувальної фізичної культури.
40. Кабінети спеціальної корекційно-відновлювальної роботи.
41. Навчальні програми, підручники та посібники, рекомендовані МОН України для використання в освітній роботі з дітьми, що мають порушення інтелектуального та (або) фізичного розвитку (дошкільна освіта).
42. Навчальні програми, підручники та посібники, рекомендовані МОН України для використання в освітній роботі з дітьми, що мають порушення інтелектуального та (або) фізичного розвитку (початкова освіта).
43. Навчальні програми, підручники та посібники, рекомендовані МОН України для використання в освітній роботі з дітьми, що мають порушення інтелектуального та (або) фізичного розвитку (загальна середня освіта).
44. Організаційні засади діяльності навчально-реабілітаційного центру.
45. Головні завдання навчально-реабілітаційного центру.
46. Види навчально-реабілітаційних центрів, їх структура та строки навчання.
47. Організація діяльності навчально-реабілітаційного центру.
48. Типова та інші освітні програми, що використовуються у навчально-реабілітаційному центрі.
49. Щорічний навчальний план роботи навчально-реабілітаційного центру.
50. Напрями корекційно-розвиткової роботи у навчально-реабілітаційному центрі.
51. Індивідуальна освітня траєкторія учня (вихованця) на основі індивідуального навчального плану.
52. Особливості організації реабілітації у навчально-реабілітаційному центрі.
53. Матеріально-технічна база та фінансово-господарська діяльність навчально-реабілітаційного центру.
54. Відділення корекційно-розвиткової роботи, та його приміщення (кабінети) у навчально-реабілітаційному центрі.
55. Кабінет інформаційних ресурсів у навчально-реабілітаційному центрі.
56. Облаштування бібліотеки і читального залу у навчально-реабілітаційному центрі.
57. Облаштування робочого місця учня (вихованця) у навчально-реабілітаційному центрі.
58. Кабінети дитячого психіатра (невролога), ортопеда у навчально-реабілітаційному центрі.
59. Кабінети лікувальної фізичної культури у навчально-реабілітаційному центрі.

60. Звітність про діяльність навчально-реабілітаційного центру.

Змістовий модуль 3. Навчальне й методичне забезпечення корекційно-педагогічного процесу в умовах інклюзивної освіти дітей (30 год./40 год.)

61. Організація інклюзивного навчання в закладах дошкільної освіти.
62. Організація навчання осіб з особливими освітніми потребами у закладах загальної середньої освіти.
63. Організація інклюзивного навчання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти.
64. Утворення інклюзивного класу (групи) в закладі освіти.
65. Зарахування здобувачів освіти, зокрема осіб з особливими освітніми потребами, до загальноосвітнього закладу.
66. Створення інклюзивного освітнього середовища в закладах освіти з урахуванням вимог універсального дизайну для організації навчання осіб з особливими освітніми потребами.
67. Умови організації інклюзивної освіти та їх вплив на корекцію психофізичного розвитку дітей
68. Склад команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами.
69. Документи для зарахування до інклюзивного класу (групи).
70. Комплектування інклюзивного класу (групи).
71. Команда психолого-педагогічного супроводу дитини.
72. Індивідуальна програма розвитку.
73. Індивідуальний навчальний план.
74. Психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові заняття (послуги).
75. Функціональні обов'язки асистента дитини в закладі освіти у роботі з дітьми зі складними порушеннями розвитку.
76. Функціональні обов'язки асистента вчителя (вихователя) в інклюзивному класі, (групі).
77. Форми психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових занять (послуг) в інклюзивному закладі.
78. Календарно-тематичне планування психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових занять (послуг).
79. Облік проведених (наданих) освітніх занять (послуг).
80. Ресурсні кімнати та їхнє облаштування.
81. Супроводження здобувачів освіти з особливими освітніми потребами до ресурсної кімнати.
82. Оцінювання досягнень здобувача освіти з особливими освітніми потребами.
83. Спеціальні засоби корекції психофізичного розвитку осіб з особливими освітніми потребами, які навчаються в інклюзивних класах (групах) закладів освіти (для різних нозологій).
84. Спеціальні методики навчання дітей з порушенням розвитку (для різних нозологій).

Види (форми) індивідуальних науково-дослідних завдань (ІНДЗ)

ІНДЗ не передбачено

IV. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання: Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності: Списування під час контрольних робіт заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування та підготовки практичних завдань під час заняття.

Політика щодо відвідування: Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

V. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Остаточна оцінка за курс розраховується наступним чином:

Денна форма навчання

<i>Види оцінювання</i>	<i>% від остаточної оцінки</i>
Змістовий модуль 1. Науково-теоретичні засади організації освітньо-корекційної роботи з дітьми, що мають особливості психофізичного розвитку, в умовах спеціальної та інклюзивної освіти (усне опитування, тести, завдання)	8
Модульна контрольна робота 1 – тематичні питання, завдання, що потребують творчої відповіді та уміння синтезувати отриманні знання і застосовувати їх під час розв'язання практичних задач	20
Змістовий модуль 2. Організація та методичне забезпечення процесу навчання й виховання осіб (дітей) з особливими освітніми потребами в спеціальних закладах та навчально-реабілітаційних центрах (усне опитування, тести, завдання)	16
Модульна контрольна робота 2 – тематичні питання, завдання, що потребують творчої відповіді та уміння синтезувати отриманні знання і застосовувати їх під час розв'язання практичних задач	20
Змістовий модуль 3. Навчальне й методичне забезпечення корекційно-педагогічного процесу в умовах інклюзивної освіти дітей	16
Модульна контрольна робота 3 – тематичні питання, завдання, що потребують творчої відповіді та уміння синтезувати отриманні знання і застосовувати їх під час розв'язання практичних задач	20
Індивідуальне науково-дослідне завдання (ІНДЗ)	-
Екзамен:	100

Заочна форма навчання

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Змістовий модуль 1. Науково-теоретичні засади організації освітньо-корекційної роботи з дітьми, що мають особливості психофізичного розвитку, в умовах спеціальної та інклюзивної освіти (усне опитування, тести, завдання)	10
Змістовий модуль 2. Організація та методичне забезпечення процесу навчання й виховання осіб (дітей) з особливими освітніми потребами в спеціальних закладах та навчально-реабілітаційних центрах (усне опитування, тести, завдання)	20
Змістовий модуль 3. Навчальне й методичне забезпечення корекційно-педагогічного процесу в умовах інклюзивної освіти дітей	10
Модульна контрольна робота – тематичні питання, завдання, що потребують творчої відповіді та уміння синтезувати отримані знання і застосовувати їх під час розв'язання практичних задач	60
Індивідуальне науково-дослідне завдання (ІНДЗ)	-
Екзамен:	100

Система поточного й підсумкового контролю знань

Навчальні досягнення студентів із дисципліни "Методичне забезпечення корекційної освіти" оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності студентів здійснюється з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на практичних заняттях, виконання самостійної роботи, модульну контрольну роботу.

(За наявності) Реферативні дослідження, творчі завдання, конспекти-презентації, анотації прочитаної додаткової літератури, есе тощо, які виконує студент за визначеною тематикою, обговорюються та захищаються на практичних заняттях.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом на практичних заняттях та під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється з використанням роздрукованих завдань, тестів або в режимі комп'ютерної діагностики.

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Оцінка за *залік* виставляється на основі поточної успішності і виконаних контрольних робіт (максимальна кількість 40 балів – поточна успішність + максимальна кількість 60 балів – контрольні роботи). Відтак, максимальна оцінка за залік дорівнює 100 балам.

Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, здійснюється на добровільній основі та передбачає підтвердження того, що здобувач досяг результатів навчання, передбачених ОПІ, за якою він навчається.

Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту в цілому, так і його окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, курсовій роботі (проекту), контрольній роботі тощо, які передбачені програмою (силабусом) навчальної дисципліни (ПОЛОЖЕННЯ про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у ВНУ імені Лесі Українки <https://vnu.edu.ua/uk/normativno-pravova-baza>).

VI. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 - 81	Добре
67 -74	Задовільно
60 - 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

Критерії оцінювання

90-100 балів ("відмінно") ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.

82-89 балів ("дуже добре") ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. У відповіді студента наявні неточності або незначні помилки.

75-81 балів ("добре") ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. У відповіді студента наявні помилки.

67-74 балів ("задовільно") ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, що визначається як задовільний й на основі якого може відбуватися подальше навчання і майбутня фахова діяльність, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх за допомогою викладача.

66-60 балів ("достатньо") ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі значні помилки у виконанні практичних завдань, студент здатен усунути їх за допомогою викладача з утрудненням.

59-1 балів ("незадовільно") виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка "незадовільно" ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ВНЗ без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

VII. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

Рекомендована література:

1. Баудиш В. Сущность коррекционно–воспитательной работы во вспомогательной школе. *Дефектология*. 1978. № 3. С. 42-54.
2. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) / Науковий керівник А.М. Богуш. К.: Видавництво, 2012. 26 с.
3. Блеч Г.О. Комплекс програмно-методичного забезпечення "Зміст корекційно-спрямованого навчання і виховання розумово відсталих дітей у спеціальних дошкільних закладах" (програма ознайомлення з навколишнім, методичні рекомендації, дидактичні матеріали). К. : 2012. 96 с.
4. Бондар В.І., Золотоверх В.В. Історія олігофренопедагогіки : підручник. К. : Знання, 2007. 375 с.
5. Бондар В.І. Підготовка учнів допоміжної школи до самостійної трудової діяльності. К. : Радянська школа, 1987. 128 с.
6. Бондар В.І. Спеціальна освіта в Україні: погляди в майбутнє. К., 2004.
7. Вайзман Н.П. Психомоторика умственно отсталых детей. М., 1997.
8. Васильківська С. Індивідуальна соціально-педагогічна та медико-психологічна карта супроводу учня з особливими потребами. *Дефектолог*. 2009. № 3 (27). С. 26-37.
9. Венгер Л.А., Тимохина Э.Г., Венгер Н.Б. Воспитание сенсорной культуры ребенка от рождения до 6 лет. М., 1988.
10. Вержиховська О.М. Вивчення моральних якостей у дітей з вадами розумового розвитку. *Дефектологія*. 2000. № 2. С. 42-46.
11. Висоцька А.М. Комунікативні вміння як фактор виробничої адаптації розумово відсталих старшокласників. *Дефектологія*. 1997. № 1. С. 13-18.
12. Висоцька А.М. Організація позакласної виховної роботи в спеціальних навчальних закладах для дітей з розумовою відсталістю (5-10 класи): Методичні рекомендації. К., 2012. 106 с.
13. Висоцька А.М. Основні завдання, форми і методи громадянського виховання учнів спеціальних шкіл-інтернатів. *Дефектологія*. 2005. № 3. С. 29-34.
14. Возрастная и педагогическая психология // Под. ред. А.В. Петровского. М.: Просвещение, 1973. 288 с.
15. Войлокова Е.Ф., Андрухович Ю.В., Ковалева Л.Ю. Сенсорное воспитание дошкольников с интеллектуальной недостаточностью СПб. : Каро, 2005. 164 с.
16. Воспитание аномальных детей дошкольного возраста / Под ред. Н.Г. Морозовой. М., 1978.
17. Воспитание и обучение детей во вспомогательной школе / Под ред. В.В. Воронковой. М. : Школа-Пресс, 1994. 416 с.
18. Выготский Л.С. Коллектив как фактор развития дефективного ребёнка [Текст] // Собрание сочинений. – Т. 5. М., 1983.
19. Выготский Л.С. О связи между трудовой деятельностью и интеллектуальным развитием ребенка. *Дефектология*. 1976. № 6. С. 5-14.
20. Выготский Л.С. Собрание сочинений: в 6-ти томах. Основы дефектологии / Под ред. Т.А.Власовой. М: Педагогика, 1983. Т. 5. 368 с.
21. Гаврилушкина О.П., Соколова Н.Д. Воспитание и обучение умственно отсталых дошкольников. М., 1985. 274 с.
22. Гаврилушкина О.П. Обучение конструированию в дошкольных учреждениях для умственно отсталых детей. М., 1991. 73 с.
23. Гладченко І.В. Комплекс програмно-методичного забезпечення "Зміст корекційно-спрямованого навчання і виховання розумово відсталих дітей у спеціальних дошкільних закладах" (програма з ігрової діяльності, методичні рекомендації, дидактичні матеріали). К. : 2012. 112 с.

24. Дегтяренко Т.М. До проблеми побудови методології корекційно-реабілітаційної діяльності. *Дефектологія*. 2011. № 2. С. 2-7.
25. Дегтяренко Т.М., Косарева Н.О. Зошит взаємозв'язку вихователів, лікарів та вчителів-дефектологів. К., 2004. 38 с.
26. Дегтяренко Т.М., Вавіна Л.С. Корекційно-реабілітаційна робота в спеціальних дошкільних закладах для дітей з особливими потребами : навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2019. 302 с.
27. Дефектологічний словник : навчальний посібник / за ред. В.І. Бондаря, В.М. Синьова; [упоряд. В.М. Тімашова]. К. : "МП Леся", 2011. 528 с.
28. Діти з особливими потребами у початковій школі: поради батькам. Книга 3. / За ред. В.І. Бондаря, В.В. Засенка. К. : Науковий світ, 2006. 210 с.
29. Дмитрієва І.В. Корекційна спрямованість естетичного виховання в старших класах допоміжної школи: Монографія. Слов'янськ, 2008. 373 с.
30. Дошкольное воспитание аномальных детей. Книга для учителя и воспитателя / Под ред. Л.П. Носковой. М., 1993. – 85 с.
31. Дробот Л.С, Мерсіянова Г.М. Соціально-побутове орієнтування учнів допоміжної школи. К. : Освіта, 1992. 67 с.
32. Дробот Л.С., Видрич Н.І. Соціально-побутове орієнтування для вчителів та учнів допоміжної школи. К. : ІСДО, 1995. 89 с.
33. Дульнев Г.М. Основы трудового обучения во вспомогательной школе: Психолого-педагогическое исследование. М. : Просвещение, 1969. 216 с.
34. Екжанова Е.А., Стребелева Е.А. Методика педагогического обследования детей с умственной недостаточностью. *Дефектологія*. 2007. № 6.
35. Еременко І.Г. Олигофренопедагогіка. К. : Вища школа, 1985. 326 с.
36. Еременко І.Г. Познавательные возможности учащихся вспомогательной школы. К.: Рад. шк., 1972. 130 с.
37. Єременко І.Г., Мерсіянова Г.М. Навчання учнів допоміжної школи користуватися знаннями й уміннями. К. : Рад. шк., 1971. 136 с.
38. Зайцев Д.В. Интегрированное образование детей с ограниченными возможностями. *Социологические исследования*. 2004. № 7. С. 127-132.
39. Засенко В.В., Софійо Н.З. Створення ресурсних центрів : посібник для батьків дітей з особливими освітніми потребами. К. : ФО Придатченко П.М., 2007. 216.
40. Золотоверх В.В. Нариси з історії спеціальної дошкільної педагогіки : монографія. К.: Наук. світ, 2004. 196 с.
41. Ібрагімова А.Р. Формування у розумово відсталих школярів умінь користуватися наочними засобами в практичній діяльності (на матеріалі трудового навчання). Автореф. дисс. канд. пед. Наук. К., 2010. 20 с.
42. Ілляшенко Т.Д. Чому їм важко вчитися? К. : Початкова школа, 2003. 128 с.
43. Індекс інклюзії: дошкільний навчальний заклад: Навчально-методичний посібник / Кол. упорядників: Патрикеева О.О., Дятленко Н.М., Софій Н. З., Найда Ю. М. Під заг. ред. Шинкаренко В.І. К. : Тов. "Видавничий дім "Плеяди", 2011. 100 с.
44. Катаева А.А., Стребелева И.А. Дошкольная олигофренопедагогіка. М.: ВЛАДОС, 2001. 208 с.
45. Козленко Н.А. Физическое воспитание учащихся вспомогательной школы. К.: Рад. шк., 1987. 112 с.
46. Колесник І.П., Кравець Н.П. Робота з розумово відсталими дітьми-сиротами: навч. посібник. К. : НПУ ім. Драгоманова, 2010. 98 с.
47. Коломинский Н.Л. Развитие личности учащихся вспомогательной школы. К. : Рад. шк., 1978. 88 с.
48. Колупаєва А., Інклюзивна школа: особливості організації та управління: навчально-методичний посібник / за заг. ред. Л. Даниленко / Авт. кол. А. Колупаєва, Ю. Найда, О. Таранченко, С. Єфімова, Н. Слободянюк, І. Луценко, Л. Будяк. К., 2007. 172 с.

49. Колупаєва А.А. Законодавчі та нормативно-правові основи здобуття освіти дітей з комбінованими вадами : Психолого-педагогічний супровід дітей з порушеннями зору та інтелекту / за ред. В.І. Бондаря, Л.С. Вавіної, В.В. Тарасун. К., 2008. 248 с.
50. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: Монографія. К.: "Самміт-Книга", 2009. 272 с.
51. Колупаєва А.А. Педагогічні основи інтегрування школярів з особливостями психофізичного розвитку у загальноосвітні навчальні заклади. К., 2007. 458 с.
52. Кот М.З. Теорія і методика виховної роботи: Навчальний посібник. К. : Видав. НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2011. 216 с.
53. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів з порушеннями інтелектуального розвитку : навчально-методичний посібник / авт.: О.В. Чеботарьова, Г.О. Блеч, І.В. Гладченко, С.В. Трикоз, І.В. Бобренко та ін.: За ред.: О.В. Чеботарьової, І.В. Гладченко. К., ІСП НАПН України, 2017. 87 с.
54. Кузава І.Б. Інклюзивна освіта дошкільників, які потребують корекції психофізичного розвитку: теорія і методика: [монографія]. Луцьк, ПП Іванюк В.П., 2013. 292 с.
55. Липа В.А. Основы коррекционной педагогики: Учебное пособие. Донецк: ТОВ Лебидь, 2002. – 327 с.
56. Липа В.А. Психологические основы педагогической коррекции. Славянск, 2001. 232 с.
57. Лист МОН України № 2.5-281 від 05.02.2018 року "Роз'яснення щодо тривалості уроків в інклюзивних класах".
58. Мерсиянова Г.Н. Выполнение практических заданий учащимися вспомогательной школы. К. : Рад. шк., 1985. 86 с.
59. Методичні рекомендації до занять із соціально-побутової орієнтації у 5-9 класах допоміжної школи. К. : ІСДО, 1994. 112 с.
60. Миронова С.П. Методика корекційної роботи при порушеннях пізнавальної діяльності: підручник. Кам'янець-Подільський : КПНУ імені І. Огієнка, 2014. 260 с.
61. Миронова С.П. Підготовка вчителів до корекційної роботи в системі освіти дітей з вадами інтелекту. К, 2007.
62. Миронова С.П., Матвеева М.П. Реалізація індивідуального підходу до дітей з вадами інтелекту: Методичні рекомендації. Кам'янець-Подільський, 2001. 28 с.
63. Миронова С.П., Матвеева М.П. Статеве виховання. Моральна підготовка учнів допоміжної школи до сімейного життя // Методичний посібник для вчителів і вихователів. Кам'янець-Подільський, 2000. 30 с.
64. Наказ Міністерства освіти і науки України від 20.12.2002 № 732 "Про затвердження Положення про індивідуальну форму навчання в ЗНЗ".
65. Наказ Міністерства освіти і науки України від 24.04.2017 № 635 "Про внесення змін до Положення про індивідуальну форму навчання в загальноосвітніх навчальних закладах".
66. Наказ МОН України від 03.05.2018 №447 "Про затвердження Примірного переліку обладнання для оснащення кабінетів інклюзивно-ресурсних центрів".
67. Наказ МОН України від 08.06.2018 №609 "Про затвердження Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти".
68. Перелік навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих Міністерством освіти і науки України для використання в ЗНЗ для навчання дітей з особливими освітніми потребами (за нозологіями) у 2019/2020 н. р.
69. Положення про спеціальну загальноосвітню школу-інтернат (школу) України для дітей з вадами або (та) розумового розвитку / В збірнику законодавчих та нормативних актів про освіту. Вип. 2. К., 2008.
70. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка. К. : Академвидав, 2006.
71. Порядок комплектування дошкільних навчальних закладів (груп) компенсуючого типу // Нормативні документи. Для завідуючих ДНЗ / Упорядник Чала Т.Т. Х. : Вид. група "Основа", 2007. 528 с.

72. Програма виховання і навчання дітей від двох до семи років "Дитина" / [наук. кер. Проскура О., Кочина Л., Кузьменко В., Кудикіна Н.]. К. : Київський університет імені Б. Грінченка, 2012. 492 с.
73. Програма розвитку дитини дошкільного віку "Я у Світі" (нова редакція). У 2-х ч. Ч. II. Від трьох до шести [семи] років / О.П. Аксьонова, А. М. Аніщук, Л.В. Артемова [та ін.]; наук. кер. О.Л. Кононко. К.: ТОВ "МЦФЕР-Україна", 2014. 452 с.
74. Програма з соціально-побутового орієнтування 5-10 класи допоміжної школи. К., 2004. 31 с.
75. Програми для допоміжної школи Виховна робота 1-4 класи. К., 2004. 32 с.
76. Програми для допоміжної школи Виховна робота 5-10 класи. К., 2012. 49 с.
77. Программа виховання та навчання розумово відсталих дітей дошкільного віку. К.: "ЛДЛ", 2000. 120 с.
78. Проскура С.В., Щебицька Я.К. Як учити найменших. К. : Рад.школа, 1982. 85 с.
79. Психологические проблемы коррекционной работы во вспомогательной школе / Под ред. Ж.И. Шиф, В.Г. Петровой, Т.Н. Головиной. М., 1980.
80. Раку А.И. Социально бытовая адаптация и трудовая адаптация выпускников в школе на первом этапе их самостоятельной жизни. *Дефектология*. 1979. № 5. С. 43-47.
81. Реалізація оновленого змісту освіти дітей з особливими потребами: початкова ланка: Навчально-методичний посібник / Н.Б. Адамюк, Л.Є. Андрусина, О.О. Базилевська та ін.; НАПН України, Ін-т спец. педагогіки; За ред. В.В. Засенка, А.А. Колупасової, Н.О. Макачук, В.І. Шинкаренко. Київ, 2014. 336 с
82. Рубинштейн С.Я. Психология умственно отсталого школьника. М. : Просвещение, 1979. 191 с.
83. Синьов В., Шевцов А. Нова стратегія розвитку корекційної педагогіки в Україні. *Дефектологія*. № 2. 2004. С. 6-11.
84. Синьов В.М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка. Ч 1,2. К, 2007.
85. Скворцова В.О. Социальное воспитание детей с отклонениями в развитии. М. : ВЛАДОС-ПРЕСС, 2006. 160 с.
86. Спеціальна педагогіка. Понятійно-термінологічний словник / За ред. В.І. Бондаря. Луганськ : Альма-матер, 2003. 436 с.
87. Стадненко Н.М., Іляшенко Т.Д., Борщевська Л.В., Обухівська А.Г. Методика діагностики відхилень у розумовому розвитку молодших школярів та старших дошкільників . К.-Подільський : Абетка, 1998. 144 с.
88. Стребелева Е.А. Психолого-педагогическая диагностика нарушений развития детей раннего и дошкольного возраста. М. : ВЛАДОС, 2008.
89. Стребелева Е.А. Педагогическое сопровождение семьи, воспитывающей ребенка раннего возраста с отклонениями в развитии / Е.А. Стребелева, Е.А. Мишина. – М., 2010.
90. Татяничкова І.В. Життєві орієнтації розумово відсталих старшокласників допоміжної школи. *Дефектологія*. 1997. №4. С.23-25.
91. Ткачева В.В. К вопросу о создании системы психолого-педагогической помощи семье, воспитывающей ребенка с отклонениями в развитии. *Дефектология*. 1999. № 3.
92. Трикоз С.В. Комплекс програмно-методичного забезпечення «Зміст корекційно-спрямованого навчання і виховання розумово відсталих дітей у спеціальних дошкільних закладах» (програма з сенсорного виховання, методичні рекомендації, дидактичні матеріали). К. : 2012. 112с.
93. Хохліна О.П. Розвиток у учнів допоміжної школи усвідомленості учбово-практичної діяльності на заняттях з трудового навчання. *Дефектологія*. 2002. № 2. С. 8-11.
94. Чеботарьова О.В. Комплекс програмно-методичного забезпечення "Зміст корекційно-спрямованого навчання і виховання розумово відсталих дітей у спеціальних дошкільних закладах" (програма з трудового виховання, методичні рекомендації, дидактичні матеріали). К. : 2012. 112 с.

95. Чурай А.Л., Ведернікова Н.В., Кваріані І.А. Психолого-педагогічна діагностика дошкільників з порушеннями інтелекту : методичний посібник / за ред. С.В.Полещук. Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2009. 216 с.

Інтернет-ресурси:

1. ioso/iip.net.net
2. ndce.ru/new/title.htm/
3. www.mon.gov.ua
4. www.ispukr.org.ua
5. Дегтяренко Т.М. Інформаційні технології в системі корекційно-реабілітаційної допомоги [Електронний ресурс] *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2010. № 6 (20). Режим доступу до журналу : <http://www.ime.edu-ua.net/em20/emg.html>.
6. Дефектологический словарь www.defectology.ru
7. Инклюзивное образование : проблемы совершенствования образовательной политики и системы : материалы Междунар. конф., 19-20 июня 2008 года / [редкол.: Г.А. Бордовский (пред.) и др.]. СПб. : Изд-во РГПУ, 2008. 215с.; То же [Электронный ресурс]. URL:<http://socpolitika.ru/files/rus.pdf> (20.09.10).
8. Крок: клуб працівників спеціальної освіти <http://krok.org.ua>.